

ANALELE ȘTIINȚIFICE ALE UNIVERSITĂȚII „AL.I.CUZA” IAȘI
Tomul LVI, Științe Juridice, 2010

ASPECTE NOI PRIVIND PRINCIPIUL IMUNITĂȚII DE JURISDICȚIE A STATELOR

CARMEN MOLDOVAN

Abstract

The state immunity represents a fundamental principle of Public International Law and its application created controversies regarding the relationship between it and the respect of fundamental human rights rules. The issue was raised before different courts: the European Court of Human Rights or domestic courts from Canada, Greece, United Kingdom, United States of America, Italy in complaints against foreign states. The decisions rendered tend to consider the absolute concept of State Immunity except for the Italian Supreme Court which interpreted in a restrictive manner the concept. Even if the principle of immunity would be interpreted restrictively, a new controversy may appear: the dispute will be transferred from the concept of jurisdictional immunity to that of enforcement immunity.

Keywords: *state liability, fundamental principles, sovereignty, fundamental rights*

1. CONSIDERAȚII GENERALE

1.1. Conceptul general al jurisdicției statale

În temeiul suveranității, orice stat are expectativa legitimă de a prescrie legile și de a le pune în aplicare în cuprinsul teritoriului său. Această regulă poate fi atenuată în cazul conceptului de imunitate al statelor ce reprezintă o excepție de la principiul aplicării teritoriale a normelor juridice edictate de autoritățile unui stat.¹ În mod concret, sunt trei cazuri de excepție: statul străin, diplomații străini, organizațiile internaționale.

În dreptul internațional clasic statele și guvernele străine beneficiază de imunitate față de jurisdicția teritorială a altor state. O varietate de motive se

¹ Rosalin Higgins, *International Law and the Avoidance, Containment and Resolution of Disputes, RCADI*, Volume 230, (1991-V), p. 115.

poate afla la baza acestei situații. În primul rând, unul dintre motive poate fi găsit în doctrina egalității suverane a statelor: *par in parem non habet imperium* sau *par in parem non habet iudicium*.² În al doilea rând, s-a susținut că s-ar produce o ofensă demnității statului în situația în care un stat ar trebui să se supună jurisdicției unui alt stat.

Principiul imunității de jurisdicție a statelor constituie o regulă cutumiară a dreptului internațional public, potrivit cu care un stat nu poate fi adus în fața autorităților jurisdicționale ale unui alt stat. Conceptul de imunitate a statelor cuprinde două componente: imunitatea jurisdicțională și imunitate față de punerea în executare a hotărârilor judecătorești.

Până la sfârșitul secolului XIX, a predominat doctrina imunității absolute de jurisdicție a statului. Însă, pe măsură ce statele au început să se angajeze în diferite acțiuni ce nu sunt rezervate în totalitate statelor, această doctrină a început să fie contestată. Punctul de plecare a fost constituit de diferența de tratament aplicabilă în situații similare : în cazul în care un stat încheie un contract cu un particular, aceasta poate fi parte în proceduri judiciare derulate de instanțele statului străin, dar dacă acea convenție are ca părți guverne, această posibilitate nu mai există. Problema s-a acutizat odată cu creșterea numărului de contracte comerciale încheiate între statele socialiste dar și între cele non - socialiste. Teoria imunității absolute a început să pară un fenomen neadecvat în cadrul nou al relațiilor comerciale dintre state³.

Începând cu anii 1950 un număr mare de state s-a îndreptat spre doctrina *imunității restrictive* sau *calificate* a statelor, urmând exemplul Italiei și al Belgiei, care au adoptat-o încă de la începutul secolului. Un număr mare de state era implicat în relații cu caracter comercial și s-a considerat nesatisfăcătoare situația în care, în cazul unor încălcări ale dispozițiilor contractuale, acestea erau protejate prin imunitatea absolută de jurisdicție.⁴

² Christian Tomuschat, *International Law: Ensuring the Survival of Mankind. General Course*, Hague Academy of International Law, Collected Courses, Vol. 281 (1999), Martinus Nijhoff Publishers, The Hague/Boston/London, 2001, p. 176; Ian Brownlie, *Principles of Public International Law*, Oxford University Press, 1998, p. 327.

³ Rosalin Higgins, *op. cit.*, p. 117.

⁴ Ian Brownlie, *op. cit.*, p. 335-336.

O problemă foarte dificilă este în a distinge între *acta jure imperii* și *acta jure gestionis*. Ca exemplu, poate fi analizat contractul de achiziționare de rachete, constituie un act gestionis sau imperii? În acest caz, calificarea catului trebuie realizată după criteriul scopului convenției – cumpărarea de rachete ce reprezintă o problemă de stat foarte importantă, deci o chestiune de suveranitate.

Acest criteriu nu are însă o aplicare generală și a fost înlocuit cu cel al naturii contractului. În Statele Unite ale Americii, *United States Foreign Sovereign Immunities Act din 1976* stabilește drept criteriu de calificare a contractului, natura acestuia, iar nu scopul. De altfel, de-a lungul timpului, s-a înregistrat o evoluție a criteriilor de delimitare: în anul 1933, Fitzmaurice considera că un stat nu încetează să fie suveran atunci când este parte în acte juridice pe care le poate încheia și un particular; în anul 1951, Lauterpacht afirma că statul acționează în interesul comunității ca întreg chiar și atunci când participă la activități cu caracter economic înafara cadrului administrativ și politic obișnuit; Robert Jennings susține că trebuie analizat dacă actul face parte dintre cele ce sunt realizate în cadrul exercitării activității suverane ce exclude îndeplinirea de acte pe care le-ar îndeplini o persoană privată.⁵

1.2. Codificarea principiului imunității statelor

Dreptul internațional cere ca statul să își limiteze dreptul de jurisdicție atunci când este vorba despre un alt stat. Dezbaterile privește întinderea și aria de aplicare a acestei limitări. Sursa materială a imunității statelor constă în tratate, practica statelor ca element al cutumei, decizii judecătorești și lucrările de specialitate. În ceea ce privește tratatele, nu există la momentul actual un tratat cu aplicare universală. Comisia de Drept Internațional a elaborat un text – *Jurisdiction Immunities of States and their Property* – încă din 1978, în încercarea de a-l transforma într-un text convențional. Proiectul de articole a adoptat abordarea restrictivă a conceptului imunității de jurisdicție⁶. Aceasta se bazează pe ideea de consimțământ implicit – în sensul că, odată ce statul a devenit parte la un contract, aceasta a consimțit la exercitarea jurisdicției. Proiectul de articole a luat forma unui tratat internațional, *Convenția asupra*

⁵ Rosalin Higgins, *op. cit.*, p. 119-121.

⁶ *Idem*, p. 118.

*imunității statelor și a proprietății lor*⁷, ce consacră în dispozițiile articolului 5⁸ principiul general al imunității de jurisdicție a statului și a proprietății acestuia în fața instanțelor altor state părți. Excepții de la această regulă pot opera cu respectarea exigențelor prevăzute de art. 7 din Convenție: în cazul în care există un acord expres al statului exprimat printr-un tratat internațional, contract scris sau printr-o declarație dată în fața instanței ori pe calea unei comunicări scrise în cadrul unei proceduri⁹. Ca orice situație cu caracter de excepție și aceasta trebuie interpretată în mod restrictiv, așa cum reiese și din alin. (2) al articolul 7, potrivit căruia, consimțământul dat de către stat într-un caz concret nu determină prezumția că acesta operează și pentru alte proceduri ce ar fi derulate în contradictoriu cu un alt stat.

La nivelul continentului european există o influență regională reprezentată de *Convenția europeană a supra imunității de jurisdicție* din 1972 din cadrul Consiliului Europei¹⁰, fiind primul tratat multilateral ce reglementează imunitatea statelor. Tratatul este în mare măsură îndreptat spre executarea hotărârilor judecătorești, dar este bazat în mod ferm pe conceptul de imunitate restrictivă. Convenția preia regulile cutumiare în materie, însă un număr limitat de state sunt părți (Austria, Belgia, Cipru, Germania, Luxemburg, Olanda, Elveția, Marea Britanie).

2. APLICAREA PRINCIPIULUI IMUNITĂȚII DE JURISDICȚIE

Practica statelor nu a fost una uniformă cu privire la valoarea, conținutul și excepțiile principiului imunității de jurisdicție.

⁷ *United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property*, http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/4_1_2004.pdf.

⁸ "Article 5. State immunity: A State enjoys immunity, in respect of itself and its property, from the jurisdiction of the courts of another State subject to the provisions of the present Convention".

⁹ "Article 7. Express consent to exercise of jurisdiction. 1. A State cannot invoke immunity from jurisdiction in a proceeding before a court of another State with regard to a matter or case if it has expressly consented to the exercise of jurisdiction by the court with regard to the matter or case: (a) by international agreement; (b) in a written contract; or (c) by a declaration before the court or by a written communication in a specific proceeding."

¹⁰ Adoptată la Bale, la data de 16 mai 1972, a intrat în vigoare la 11 iunie 1976. Text: <http://conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/html/074.htm>.

Au fost afirmate puncte de vedere potrivit cărora drepturile fundamentale ale omului - dreptul la viață, interzicerea torturii trebuie să fie aplicate cu precădere față de regulile ce stabilesc imunitatea statelor. Considerentul principal al acestei susțineri se fundamentează pe importanța ridicată a acestora și statutul de norme de *jus cogens* în cadrul regulilor de drept internațional.

2. 1. Imunitate absolută

În cauza *Distomo*, Curtea Federală Constituțională a Germaniei s-a pronunțat asupra aplicării normelor interne privind răspunderea statelor prejudiciilor produse prin nerespectarea dreptului umanitar. În speță, în anul 1944, trupele germane ce ocupaseră Grecia au ucis 200-300 de locuitori din satul Distomo. Victimele, majoritatea persoane în vârstă, erau părinții reclamanților, femeii și copii ce nu avuseseră nicio implicare în activitatea partizanilor vizați de trupele germane. Reclamanții din cauză au supraviețuit masacrului datorită avertismentelor unui soldat german. Ca urmare a masacrului, reclamanții au suferit, printre altele, prejudicii psihice, precum și dezavantaje cu privire la ascensiunea lor personală și profesională.¹¹ Reclamanții au formulat, în anul 1995, cereri în fața instanțelor germane ce au fost respinse. În același timp, au inițiat proceduri în fața instanțelor grecești, care s-au pronunțat în defavoarea Germaniei (soluție confirmată de instanța supremă din Grecia în anul 2000). Curtea Federală de Justiție a respins însă cererea reclamanților de executare a hotărârii instanței grecești, în anul 2003, întrucât actele în cauză sunt acte suverane (*acta iure imperii*) pentru care Germania beneficia de imunitate de jurisdicție în fața instanțelor altor state.

În fața Curții Constituționale reclamanții au criticat refuzul Curții Federale de Justiție de a le acorda despăgubiri pentru prejudiciile suferite, ceea ce aduce atingere dreptului de proprietate garantat de Constituție și la care aveau

¹¹ Bundesverfassungsgericht (BVerfG – Federal Constitutional Court), 2 BvR 1476/03 (February 15, 2006),

http://www.bundesverfassungsgericht.de/entscheidungen/rk20060215_2bvr147603.html, Markus Rau, *State Liability for Violations of International Humanitarian Law - The Distomo Case Before the German Federal Constitutional Court*, German Law Journal, Vol. 07 No. 07, 2005, p. 703.

dreptul în baza Convenției de la Haga din 1907 cu privire la respectarea legilor războiului terestru. Argumentele invocate de reclamânți au fost însă respins, acordându-se prevalență regulii imunității.¹²

În cauza *Al-Adsani*, reclamantul a sesizat instanțele din Marea Britanie cu o cerere împotriva statului Kuweit invocând deținerea și torturarea de către oficiali ai guvernului. Acesta a mai susținut și că prejudiciile psihologice cauzate de tortură au fost exacerbate de amenințări primite telefonic, anonim, la Londra, de la ambasadorul Kuweit-ului, însă nu a putut proba acest aspect. Instanțele britanice au reținut aplicarea principiului imunității în favoarea statului Kuweit.¹³

Fiind sesizată Curtea Europeană a Drepturilor Omului, acesta a reținut că aplicarea principiului imunității statelor restricționează dreptul persoanei de acces la un tribunal. Cu o majoritate sensibilă, instanța europeană a apreciat că, în astfel de circumstanțe, aplicarea principiului de drept internațional nu este o restricție disproporționată și, în consecință, este nepermisă, întrucât recunoașterea imunității urmărește scopul legitim al conformării cu dreptul internațional în promovarea relațiilor de bună-înțelegere între state.¹⁴ Cu toate că nu respinge ideea unor excepții de la principiul imunității, Curtea nu a precizat care sunt circumstanțele ce ar permite aplicarea lor.

În cauza *Jones v. Saudi Arabia*, Camera Lorzilor, (House of Lords) a hotărât următoarele: Regatul Arabiei Saudite avea imunitate pentru actele de tortură, articolul 6 din Convenția europeană a drepturilor omului a fost subordonat excepției imunității; dispozițiile articolului 14 din Convenția din 1984 împotriva torturii a fost supus regulii limitărilor teritoriale și, în consecință, considerat irelevant; normele *jus cogens* nu pot să afecteze aplicarea principiului imunității, întrucât nu au efecte procedurale.¹⁵ Cu toate că Lord Bingham a

¹² Markus Rau, *State Liability for Violations of International Humanitarian Law - The Distomo Case Before the German Federal Constitutional Court*, German Law Journal, Vol. 07 No. 07, 2005, p. 720.

¹³ *Al Adsani v Government of Kuwait and Others*, 21 January 1994 CA, 100 ILR 465; 103 ILR 420; CA 12 March 1996, 107 ILR 536; Joane Foakes, Eisabeth Wilmshurst, *State Immunity: The United Nations Convention and its effect*, Chatam House, International Law Programme, May 2005, p. 6-7.

¹⁴ ECHR, *Al Adsani v United Kingdom*, (2002 29 EHRR CD 99).

¹⁵ *Jones v. Ministry of Interior Al-Mamlaka Al-Arabya AS Sauzdya (the Kingdom of Saudi Arabia)* [2006] UKHL 16.

subliniat caracterul *jus cogens* al interdicției torturii, a adăugat faptul că nu au fost aduse probe convingătoare care să permită răsturnarea prezumției imunității statelor.¹⁶ Decizia Camerei Lorzilor reflectă viziunea că imunitatea nu este afectată de ierarhia normativă.¹⁷ În privința articolului 6 din Convenția europeană a drepturilor omului, Camera Lorzilor a reținut că imunitatea statelor, ca principiu general recunoscut de drept internațional nu poate fi considerat ca o restricție disproporționată a dreptului de acces la un tribunal.

În Canada a fost pus în discuție principiul imunității în cauza *Bouzari v. Islamic Republic of Iran*¹⁸. Reclamantul era în anul 1991 un om de afaceri de succes ce deținea o societate ce acorda consultanță pentru investitorii străini ce urmăreau să dezvolte proiecte în domeniul petrolului și al gazelor naturale în zona Golfului Persic. A fost împuternicit de un consorțiu de societăți să negocieze un contract în valoare de 1,8 miliarde de dolari americani cu Compania Națională Iraniană a Petrolului în scopul forării de petrol și gaze, explorarea de tehnologie, construcție de conducte și rafinării, în schimbul unui comision în cuantum de 35 de milioane de dolari. În cursul anului 1992, a fost abordat în mai multe ocazii de către fiul președintelui Iranului care i-a propus ajutorul acestuia în facilitarea proiectului, în schimbul a 50 de milioane de dolari, însă a refuzat. La 1 iunie 1993 Bouzari a fost arestat iar în următoarele 8 luni a fost torturat prin privarea de hrană, somn și asistență medicală. A fost supus în mai multe rânduri unor simulări de execuție prin spânzurare, a fost suspendat de umeri pentru lungi intervale de timp, bătut până când i-a fost deteriorat auzul.

În ianuarie 1994, familia sa a achitat suma de 3 milioane de dolari din 5 milioane ceruți ca recompensă pentru eliberarea sa. A fugit la Viena în luna iulie a aceluiași an. În ciuda numeroaselor amenințări telefonice cu moartea, a reușit să emigreze în Canada, împreună cu familia sa în luna iulie 1998. În timpul

¹⁶ *Jones v. Ministry of Interior Al-Mamlaka Al-Arabya AS Sauzdya (the Kingdom of Saudi Arabia)* [2006] UKHL 16, § 27; Stacy Humes-Schulz, *Limiting Sovereign Immunity in the Age of Human Rights*, Harvard Human Rights Law Journal Vol. 21, 2008, p. 106.

¹⁷ Alexander Orakhelashvili, *State Immunity and Hierarchy of Norms: Why the House of Lords Got It Wrong*, European Journal of International Law (2007), Vol. 18 No. 5, p. 956.

¹⁸ *Bouzari v. Islamic Republic of Iran*, [2004] OJ No. 2800 Docket No. C38259, <http://www.ontariocourts.on.ca/decisions/2004/june/bouzariC38295.htm>.

detenției, Compania Națională a Petrolului a anulat contractul cu companiile, fiul președintelui a înființat ulterior o companie nouă, ce a obținut un contract identic cu cel inițial al reclamantului, acesta fiind exclus din noua înțelegere.

Bouzari a chemat statul iranian în fața Ontario Superior Court în baza Legii canadiene cu privire la imunitatea statelor din 1985 (*Canada's State Immunity Act 1985*) solicitând despăgubiri pentru actele de tortură. Pentru reclamant era imposibilă promovarea unei acțiuni civile în fața instanțelor iraniene.

Bouzari a invocat aplicarea unor excepții de la regula imunității statelor, în baza unor dispoziții cuprinse în legea canadiană, referitoare la răspunderea delictuală ca urmare a producerii morții sau vătămărilor corporale sau ca urmare a prejudiciilor aduse proprietății ori pierderea proprietății (articolul 6). De asemenea, a mai invocat faptul că legea canadiană trebuie aplicată în conformitate cu obligațiile internaționale asumate de statul canadian prin tratate sau norme obligatorii cutumiare, în baza cărora Canada are jurisdicție de a permite reparații civile contra unui stat străin pentru acte de tortură comise înafara granițelor sale. A mai invocat și articolul 14 din Convenția împotriva torturii.

Instanța sesizată, deși și-a exprimat compătimirea pentru soarta reclamantului, având în vedere caracterul civil, nu penal al cererii, că activitatea comercială invocată ca excepție era inaplicabilă datorită faptului că actele care au determinat cauza au fost detenția de către agenți ai unui stat străin și actele de tortură aplicate de aceștia într-o închisoare de stat și că excepția răspunderii delictuale nu are aplicabilitate pentru fapte comise înafara teritoriului canadian, cererea reclamantului a fost respinsă. Soluția a fost confirmată de către instanța de apel. Cu toate că instanța de apel a făcut referire la caracterul de *jus cogens* al normelor ce interzic tortura, a reținut că această regulă nu include remediul civil solicitat de reclamant.¹⁹ Instanța supremă (Supreme Court of Canada) a respins, de asemenea, cererea.

În anul 2005, Comitetul Națiunilor Unite împotriva torturii, ce supraveghează implementarea Convenției împotriva torturii, și-a exprimat îngrijorarea cu privire la eșecul Canadei de a furniza reparație civilă prin

¹⁹ *Bouzari v. Iran*, § 87, 94.

instanțele naționale pentru toate victimele actelor de tortură. Comitetul a reținut ***lipsa mijloacelor efective de a furniza reparații civile pentru victimele torturii în toate cazurile***²⁰.

Fără îndoială că deciziile instanțelor canadiene care au avut în vedere viziunea tradițională a conceptului de imunitate au și un caracter preventiv, întrucât, dacă ar fi fost în favoarea reclamantului, s-ar fi deschis posibilitatea ca un număr mare de refugiați și emigranți în Canada să se adreseze instanțelor canadiene cu cereri privind încălcări ale drepturilor fundamentale în străinătate, Canada încadrându-se astfel în categoria statelor ce nu admit că tortura constituie o excepție de la impunitatea determinată de regula imunității.²¹

2. 2. Imunitate restrictivă

O interpretare a principiului imunității diametral opusă fost dată de instanța supremă italiană (Corte di Cassazione) în cauza *Ferrini contra Republicii Federale Germania*²² ce a reținut jurisdicția italiană pentru a se pronunța asupra unor acțiuni întreprinse de forțele germane în timpul celui de al doilea război mondial. Instanța italiană a făcut o aplicare distinctă a principiului imunității, statuând asupra raportului dintre normele dreptului internațional și drepturile fundamentale. În luarea deciziei, instanța italiană a pus în balanță valoarea de normă cutumiară a imunității statelor și cea a normelor ce protejează drepturi fundamentale.²³

Situația de fapt, pe scurt, interesează în cauză, pentru a fi corelată cu raționamentul final al Curții. Reclamantul a fost capturat la 4 august 1944 de către trupele germane și a fost deportat în Germani, unde a fost forțat să

²⁰ UN Committee Against Torture, *Conclusions and Recommendations of the Committee against Torture: Canada*, 7 July 2005, CAT/C/CR34/CAN, <http://www.unhcr.org/refworld/publisher,CAT,,CAN,43f2fe460,0.html>; Noah Benjamin Novogrodsky, *Immunity for Torture: Lessons from Bouzari v. Iran*, *European Journal of International Law* (2007), Vol. 18 no. 5, p. 941-942.

²¹ Noah Benjamin Novogrodsky, *Immunity for Torture: Lessons from Bouzari v. Iran*, *European Journal of International Law* (2007), Vol. 18 no. 5, p. 942.

²² Corte di Cassazione, judgment No 5044 of 6 November 2003, <http://www.cortedicassazione.it>.

²³ Pasquale Da Sena, Francesca De Vittor, *State Immunity and Human Rights: The Italian Supreme Court Decision on the Ferrini Case*, *European Journal of International Law* (2005), Vol. 16No. 1, p. 90-91.

muncească în industria de război până în 1945. În anul 1998, a solicitat de la instanța din Arezzo obligarea statului german la plata de despăgubiri pentru prejudiciile fizice și psihice cauzate de tratamentele inumane suferite pe durata întemnițării. Prim instanță a aplicat regula de drept internațional a imunității de jurisdicție a statelor străine și a decis că nu are jurisdicție în această cauză. Instanța a reținut că, în ciuda faptului că tratamentele ar putea fi calificate drept crime de război, actele statului german erau acte suverane.

În apel a fost confirmată decizia primei instanțe. Ulterior, instanța supremă a dat o decizie contrară. Partea centrală a raționamentului instanței supreme este reprezentată de aprecierea acesteia că un stat străin nu poate beneficia de imunitate pentru acte suverane chiar dacă pot fi calificate în același timp și crime de război.

Instanța supremă a ajuns la această concluzie prin afirmarea existenței unei excepții de la regula generală a imunității statelor ce justifică exercitarea jurisdicției italiene cu privire la acte comise de Germania.²⁴ În viziunea Curții, a astfel de excepție este justificată de răspunderea individuală prevăzută de dreptul internațional cu privire la comiterea de infracțiuni internaționale de către oficiali ai statului în timpul îndeplinirii atribuțiilor oficiale. Raționamentul Curții a fost acela că dacă angajarea răspunderii în acest caz constituie o excepție de la principiul imunității în sens funcțional, care este o expresie a principiului general al imunității statelor, această excepție se extinde, în mod necesar, chir și cu privire la imunitatea statului în sine.²⁵

Decizia pronunțată în cauza Ferrini este inovativă, atât prin concluzia afirmată, cât și prin modul în care s-a ajuns la formularea concluziei, folosind o abordare sistematică prin care s-a acordat prevalență normelor ce protejează drepturi fundamentale în detrimentul principiului tradițional al imunității statelor.²⁶

2. 3. Sesizarea Curții Internaționale de Justiție de către Germania

Problematika imunității de jurisdicție a statelor este repusă în discuție prin aducerea în fața Curții Internaționale de Justiție, a unei cereri formulate de

²⁴ *Idem*, p. 95.

²⁵ Pasquale Da Sena, Francesca De Vittor, *op. cit.*, p. 95.

²⁶ *Idem*, p. 112.

către Republica Federală Germania împotriva Republicii Italiei, la data de 23 decembrie 2008, ca urmare a cauzei *Ferrini* soluționată de către instanțele italiene, cu nerespectarea principiului imunității de jurisdicție a statelor.

Germania a invocat în cererea introductivă încălcarea de către statul italian a privilegiilor de drept internațional de care beneficiază datorită calității sale de stat suveran. Germania a fost parte în proceduri desfășurate în fața instanțelor italiene pentru a fi judecată pentru anumite acțiuni întreprinse de către regimul nazist în timpul celui de-al doilea război mondial. În cererea introductivă, Germania solicită Curții Internaționale de Justiție să constate angajarea răspunderii internaționale a Italiei; să declare că Italia trebuie, prin mijloace pe care aceasta le va alege, să asigure statul reclamant că toate deciziile date de instanțele italiene împotriva statului german nu vor fi puse în aplicare; statul italian trebuie să ia măsuri prin care în viitor să instanțele italiene să primească cereri contra statului german.²⁷

3. CONCLUZII

Raportul dintre principiul imunității statelor și protejarea drepturilor fundamentale este sub semnul incertitudinii. Nu sunt argumente evidente care să susțină continuarea aplicării rigide a imunității absolute a statelor în caz de abuzuri ce aduc atingere drepturilor fundamentale cum este interdicția torturii, regulă al cărei caracter de *jus cogens* a fost subliniat nu doar în doctrină, ci reținut de către instanțe internaționale. Această caracteristică ar trebui să determine răsturnarea prezumției imunității statelor și să pună capăt impunității. Este însă un proces dificil de realizat. Un aport considerabil în tranșarea chestiunii va avea interpretarea ce va fi dată de Curtea Internațională de Justiție. Anticiparea unei anumite soluții din partea Curții este dificilă. Cu toate că instanța s-a pronunțat în materie de protejare a drepturilor fundamentale ale omului (în cauzele *Avena*, *La Grand*) nu există indicii că aceasta nu va aborda viziunea tradițională asupra conceptului imunității. În situația adoptării interpretării restrictive a conceptului de imunitate apare o nouă problemă delicată. Discuția se va transfera de la imunitatea de jurisdicție la imunitatea de

²⁷ ICJ, *Application of the Federal Republic of Germany*, <http://www.icj-cij.org/docket/files/143/14923.pdf>; ICJ, Press Release, Nr. 2008/44, <http://www.icj-cij.org/docket/files/143/14925.pdf>.

executare. Astfel, în cazul în care s-ar admite posibilitatea angajării răspunderii unui stat de către instanțele unui stat străin, în cadrul unor proceduri civile, interesează modalitatea efectivă prin care vor fi puse în executare deciziile prin care statul pârât a fost obligat la achitarea unor despăgubiri pentru abuzurile comise prin nerespectarea normelor de protecție a drepturilor individuale, în condițiile inexistenței unui cadru normativ care să reglementeze acest aspect.